

Okruhy k předmětu Dějiny ekonomického myšlení pro obor Finance

Metodologie vědy

August Comte a pozitivismus 19. století, logický pozitivismus (Vídeňský kroužek) a empirická verifikace, Karl Popper (Logika vědeckého bádání 1934) - empirická falzifikace, Thomas Kuhn (Struktura vědeckých revolucí 1962): paradigma a revoluce ve vědě, Imre Lakatos: vědecko-výzkumné programy, programy progresivní a degenerativní.

Klasická politická ekonomie

Adam Smith:

Smithova politická ekonomie (Bohatství národů 1776): obhajoba laissez faire, sledování vlastního zájmu a neviditelná ruka trhu, národní bohatství a jeho zdroje, teorie mezinárodního obchodu, paradox hodnoty.

Jean Baptiste Say:

Sayův zákon trhů.

Thomas R. Malthus:

populační teorie (Esej o principu populace 1799), zákon klesajících výnosů, soudobé malthusiánství.

David Ricardo (Zásady politické ekonomie a zdanění 1817):

Ricardova politická ekonomie, teorie rozdělování: pojetí mzdy, teorie pozemkové renty, klesající míra zisku, Ricardova vize stagnace, teorie mezinárodního obchodu, pracovní teorie hodnoty, bullionistický spor.

John Stuart Mill (Zásady politické ekonomie 1848):

Millův význam pro klasickou ekonomii, zákony výroby a zákony rozdělování.

Marginalistická revoluce v ekonomii

Obecná charakteristika:

od morální vědy k pozitivní vědě, metodologický individualismus, marginální analýza, předpoklad racionálního člověka (člověk ekonomický), spor s klasiky o teorii hodnoty.

Průkopníci marginalistické revoluce - Jevons, Menger, Walras:

kritika klasické teorie hodnoty, subjektivní teorie hodnoty.

William Jevons: Teorie politické ekonomie (1871), pojetí ekonomie, teorie mezního užitku, hodnota a tržní cena

Lausanská škola

Léon Walras:

racionální volba - optimalizace při omezeních, čištění trhu, metoda všeobecné rovnováhy, vzájemné vztahy mezi proměnnými.

Vilfredo Pareto:

problém měřitelnosti užítka, ordinalistická verze subjektivní teorie hodnoty, teorie společenského optima.

Cambridgeská škola

Alfred Marshall (Zásady ekonomie 1890):

Marshallovo pojetí ekonomie, návaznost na klasiky, teorie hodnoty: Marshallův kardinalismus, mezní užitek a poptávka, mezní náklady a nabídka, teorie reálných nákladů, tržní rovnováha a tržní cena, dualismus v teorii tržní ceny, metoda dílčí rovnováhy.

Arthur Pigou:

teorie blahobytu a externality, Pigouovy daně a subvence, Knoghtova kritika

Cambridgeská teorie peněz:

teorie poptávky po penězích: přístup hotovostních zůstatků, transakční poptávka po penězích, cambridgeská rovnice peněz.

Joan Robinsonová:

teorie nedokonalé konkurence (Ekonomie nedokonalé konkurence 1933), konkurence jako tržní struktura, srovnání neoklasického a rakouského pojetí konkurence.

Rakouská škola

Metodologie:

subjektivní charakter racionality, metodologický subjektivismus ve sporu s metodologickým pozitivismem, vyhraněnost metodologického individualismu (odpor k makroekonomii), tržní rovnováha vs. tržní proces, pojetí konkurence.

Carl Meger (Zásady národohospodářské nauky 1871):

subjektivní teorie hodnoty, náklady příležitosti, teorie směny: určení rovnovážné ceny mezním párem, spor o metodu s německou historickou školou.

Eugen von Boehm-Bawerk :

teorie kapitálu a úroku: oklikové metody výroby a produktivnost kapitálu, subjektivní hodnota přítomných a budoucích statků, vysvětlení úroku.

Ludwig von Mises:

teorie peněz a hospodářského cyklu, praxeologie (Lidské jednání 1949): lidské jednání a lidský plán, člověk jednající, apriorismus jako metoda společenských věd.

Spor o ekonomickou kalkulaci v socialismu:

argumenty Oskara Langeho, Misesova kritika, Hayekova teorie rozptýlené znalosti (Využití znalosti ve společnosti 1945).

Friedrich A. von Hayek:

teorie hospodářského cyklu, Hayekova interpretace Velké deprese (spor s Keynesem), filosofické kořeny fašismu a komunismu (Cesta do otroctví 1944), teorie spontánního řádu (Právo, zákonodárství a svoboda 1973-1979): kosmos a taxis.

Joseph Schumpeter:

teorie podnikatele a podnikatelského zisku (Teorie ekonomického vývoje 1912), inovace a tvořivá destrukce, pojetí konkurence a monopolu (srovnání s neoklasiky), teorie zániku kapitalismu (Kapitalismus, socialismus a demokracie 1942).

Američtí marginalisté

John Bates Clark:

teorie mezní produktivity jako teorie rozdělování (Rozdělování bohatství 1899), model rozdělení produktu mezi mzdy a zisky, funkcionální vs. institucionální teorie rozdělování, kritika ze strany Webbových (high-wage economy).

Irving Fisher:

teorie úroku (Teorie úroku 1930): ochota a příležitost, určení rovnovážné (reálné) úrokové míry, teorie peněz (Kupní síla peněz 1911): rovnice směny (transakční verze), vysvětlení neutrality peněz, srovnání s cambridgeskou teorií, peněžní iluze.

Švédští marginalisté

Knut Wicksell:

peněžní teorie hospodářského cyklu: úvěrová expanze, přirozená a peněžní úroková míra, hospodářská expanze – vznik vynucených úspor a „špatných investic“.

John Maynard Keynes

Keynesova osobnost a dílo, názory na zlatý standard, rozchod a „klasiky“ a pokus vytvořit nové paradigma.

Teorie zaměstnanosti (Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz 1936):

kritika neoklasické teorie zaměstnanosti, peněžní iluze a funkce nabídky práce (srovnání s neoklasiky), význam agregátní poptávky a kritika Sayova zákona, spotřební funkce a funkce úspor, paradox spořivosti, investiční multiplikátor, funkce investic, mezní efektivnost kapitálu a „animal spirit“, volatilita investic.

Teorie úroku a peněz:

funkce poptávky po penězích (srovnání s neoklasiky), pojetí úroku (srovnání s neoklasiky).

Keynesiánská hospodářská politika:

stimulace agregátní poptávky, měnová politika a past likvidity, rozpočtová politika a nový přístup k vládním schodkům.

Přijímání Keynesovy ekonomie:

generační fenomén, alternativa marxismu, alternativa laissez faire, vznik národního účetnictví a makroekonomie.

Postkeynesiánství

metodologický realismus, rozdíly mezi postkeynesiánstvím a neokeynesiánstvím.

Joan Robinsonová:

Kritika neoklasických a neokeynesiánským modelů z pohledu „historického času“

Nicolas Kaldor:

teorie endogenních peněz, spor s monetaristy o exogenitu a endogenitu peněz.

Sydney Weintraub:

teorie ceny (*mark-up pricing*), mzdová inflace a požadavek důchodové politiky.

Neokeynesiánství

Keynesiánské modely rovnováhy:

Hicksův model IS-LM jako interpretace Keynesa, Modiglianiho úplný keynesiánský model: znázornění „rovnováhy při neplné zaměstnanosti“.

Neoklasické teorie růstu:

Cobb-Douglasova produkční funkce, technologický pokrok a Solowův model růstu.

Paul A. Samuelson:

operacionalismus a matematizace ekonomie (Základy ekonomické analýzy 1947), spojení neoklasické mikroekonomie a keynesiánské makroekonomie.

Syntéza keynesiánství a neoklasismu:

keynesiánský důchodový a neoklasický cenový mechanismus, Keynesova ekonomie jako „speciální případ“ (krátkodobé mzdové a cenové strnulosti), mikroekonomie bez makroekonomických vyústění a makroekonomie bez mikroekonomických základů, Phillipsova křivka a její interpretace Samuelsonem a Solowem.

Monetarismus

Friedmanova kritika Keynesovy spotřební funkce (Teorie spotřební funkce 1957):

hypotéza permanentního důchodu, Friedmanova teorie poptávky po penězích a nová kvantitativní teorie (srovnání s Keynesem), spor o účinnost měnové a rozpočtové politiky: efekt vytěsňování, demonstrování monetaristického a keynesiánského případu na modelu IS-LM; kritika keynesiánské stabilizační politiky (problém zpoždění), monetaristické pojetí inflace (Friedman, Schwartzová: Monetární historie USA 1963), Friedmanova kritika Phillipsovy křivky: adaptivní inflační očekávání a přirozená míra nezaměstnanosti, monetaristická měnová politika: cílování peněžní zásoby, Friedmanovo zlaté pravidlo měnového růstu.

Revoluce racionálních očekávání:

J.Muth - racionální očekávání, škola racionálních očekávání (Lucas, Sargent), hypotéza o neúčinnosti hospodářské politiky, požadavek stabilních pravidel, Kidland a Prescott: časová nekonzistence měnové politiky, požadavek nezávislosti centrálních bank.

Škola reálného cyklu:

neslučitelnost racionálních očekávání s poptávkovým hospodářským cyklem, technologické příčiny cyklů, neexistence produkční mezery, mikroekonomické základy: racionální očekávání a „okamžitě“ se vyčišťující trhy.

Nová keynesiánská ekonomie

obhajoba poptávkového charakteru hospodářských cyklů, mikroekonomické základy: mzdové a cenové strnulosti, teorie implicitních mzdových kontraktů, teorie insiderů a outsiderů, endogenita peněz, nový keynesiánský model: rovnice produkční mezery, rovnice inflace, Taylorovo pravidlo (reakční funkce centrální banky).

Chicagská škola

Obecná charakteristika:

laissez faire, empirické testování, postoj k teoriím nedokonalé konkurence, postoj ke keynesiánství.

Frank Knight:

teorie podnikatelského zisku (Riziko, nejistota a zisk 1921).

Milton Friedman:

metodologický pozitivismus ve sporu s metodologickým realismem (Metodologie pozitivní ekonomie 1953), vysvětlení Velké deprese ve srovnání s Keynesem.

George Stigler:

teorie informací (Ekonomie informací 1961) a srovnání s teoriemi nedokonalé konkurence, teorie regulace (Teorie ekonomické regulace 1971), normativní a pozitivní teorie regulace.

Theodore Schultz:

Problém chudoby ve „třetím světě“: tradiční teorie a chicagská teorie, lidský kapitál

Gary Becker:

ekonomie jako imperiální věda: aplikace ekonomické metody na „neekonomické oblasti“, teorie diskriminace (Ekonomie diskriminace 1957), teorie lidského kapitálu (Lidský kapitál 1964), ekonomická analýza kriminality (Zločin a trest 1968).

Ronald Coase:

transakční náklady a optimální alokace - Coasův teorém (Problém společenských nákladů 1960), Coasův přístup k externalitám (srovnání s A.Pigouem).

Škola veřejné volby

společenské cíle a veřejný zájem (srovnání s tradičním pojetím), Arrowova kritika společenské funkce blahobytu a teorém nemožnosti, aplikace metodologického

individualismu na stát, normativní a pozitivní teorie státu, Buchananova pozitivní teorie veřejných financí.